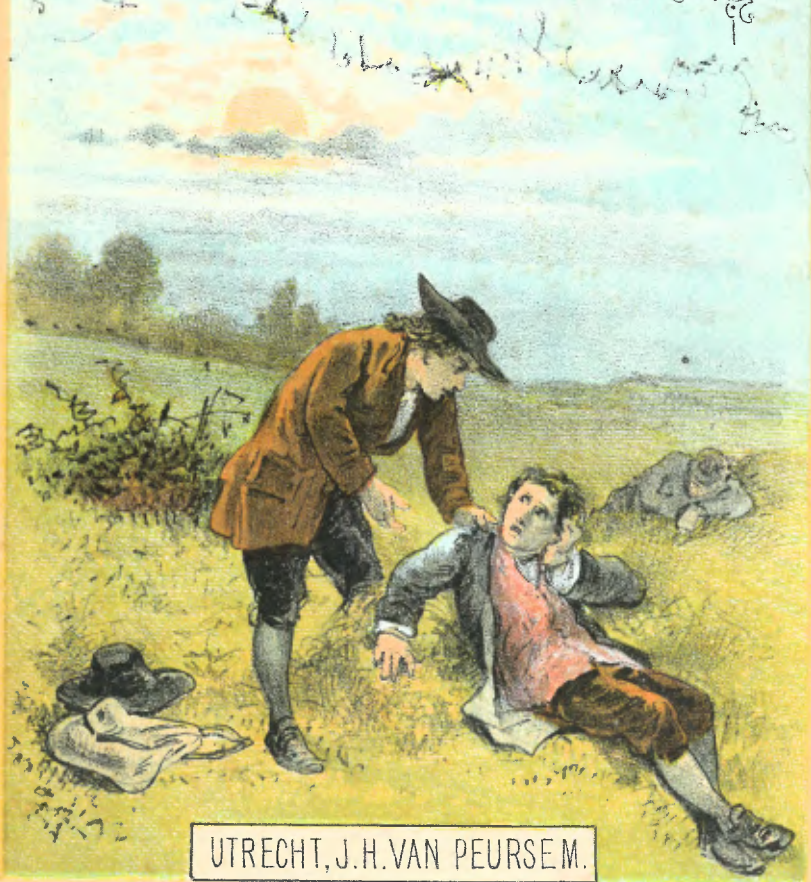

Vervolgd doch niet verlaten,
DOOR
E. J. VEENENDAAL

UTRECHT, J. H. VAN PEURSEM.

VERVOLGD, DOCH NIET VERLATEN.

VERVOLGD, DOCH NIET VERLATEN.

EENE BLADZIJD E UIT DE GESCHIEDENIS

DER

KERK ONDER 'T KRUIS IN BOHEMEN.

E. J. WHATELY

NAVERTELD

DOOR

E. J. VEENENDAAL.

UTRECHT,
J. H. VAN PEURSEM.

EERSTE HOOFDSTUK,

WAARUIT WIJ ZIEN, DAT DE HEERE OOK IN BOHEMEN ZIJNE
GEMEENTE HAD, AL ZAG DE WERELD ER NIETS VAN.

In het begin der achttiende eeuw woonde in het Boheemsche dorp Luborg de familie *Gileh*.

Arm naar de wereld, leefde zij echter zedig en ingetogen. Naar 't uitwendige te oordeelen, behoorde dit gezin tot de Roomsche Kerk. Wie echter de gelegenheid had gehad onopgemerkt een kijkje te nemen in Gileh's woning, zou gezien hebben, dat de huisvader dikwijls in alle stilte een groot boek uit eenen verborgen schuilhoek te voorschijn haalde, daarin zat te lezen, dit biddend las en met zijne tranen besproeide. Tot vreemden sprak hij nooit over dat boek; want hij vreesde voor de gevolgen. Zelfs zeide hij zijnen kinderen niet eens wat voor een boek dat was; maar wèl droeg hij groote zorg om den hoofdinhoud van dat boek — den weg der zaligheid door 't geloof in den Heere Jezus Christus — reeds vroeg in hun gemoed te prenten.

Ik behoef mijnen jeugdigen lezers zeker niet te zeggen, dat dit boek *de Bijbel* — Gods Woord — was. Wij, die onzen Bijbel vrij mogen lezen en onderzoeken, genieten een voorrecht, waarvoor wij den Heere nooit genoeg kunnen danken. Ach, in Bohemen miste men in den tijd, waarvan wij spreken, dat voorrecht. En men miste het toen reeds lang. Na de overwinning door Keizer

Ferdinand van Oostenrijk in het jaar 1620, bij den Witten Berg nabij Praag behaald, had hij de meest besliste maatregelen genomen om aan de Protestantsche Kerk in Bohemen den doodslag toe te brengen.

Acht maanden na dien slag moesten zesentwintig der edelste en aanzienlijkste Bohemers het hoofd op 't schavot verliezen; de leeraars werden uit het land gejaagd, de kerken gesloten, Bijbels en Protestantsche boeken verbrand, en Bohemen's grond met het bloed van een groot aantal martelaren gedrenkt.

Deze gewelddadige handelwijze des Keizers drong vele Protestantsche Bohemers tot het verlaten van hun vaderland. Niet ieder gelukte dat, maar wien dit gelukte, mocht wel een «Heil u!» toegeroepen worden; want wie bleef — moest of zijn geloof verloochenen, of zich verborgen, of zich ten dood bereiden. Bohemen mocht enkel door Roomsche-Katholieken worden bewoond.

Eene halve eeuw later zou een vluchtig opmerker dan ook moeilijk eenig spoor van de eenmaal zoo bloeiende Evangelische Kerk in Bohemen bespeurd hebben. Zij scheen dood en begraven. Was zij 't werkelijk? Neen, door Gods ontfermende genade en verbondstrouw was nog hier en daar leven, ofschoon in 't verborgen, en telde Bohemen nog discipelen des Heeren, welke, evenals de zeven duizend in Israël, die de knieën voor Baäl nooit gebogen hadden, het zuivere geloof hunner vaders in 't geheim beleden.

Tot die verborgen discipelen nu behoorde ook de straks u genoemde Gileh. O, wat zag die man met bezorgdheid zijne kinderen aan! Hoe gaarne wenschte hij hen voor de besmetting der Roomsche leer te bewaren!

Zelf nam hij hunne opvoeding op zich, om hen daarvoor buiten aanraking te houden met onderwijzers van

een bedorven godsdienst. Hoe gewenscht ware het geweest — zouden wij zeggen — dat het onderwijs van dien getrouwen vader aan zijne kinderen, van langen duur had mogen zijn!

Maar de Heere, wiens wegen zoo menigmaal voor ons onbegrijpelijk zijn, nam vader Gileh tot Zich, toen zijne kinderen nog jong waren. Een plechtig oogenblik was de ure zijns stervens. Hij had al zijne kinderen rondom zijne legerstede laten komen, sprak hen ernstig en liefdevol toe en terwijl zijn laatste blik was op het dierbare Boek, dat hij bij zich had laten brengen, ontsliep hij.

Daar stonden nu de jeugdige planten zonder aardschen verzorger; maar zij waren geloovig opgedragen aan de zorg van den Hemelschen Landsman, die den wasdom geeft. Dit geloof zou niet beschaamd worden, gelijk gij nu uit de geschiedenis van zijn zoon Johan zult vernemen.

TWEEDE HOOFDSTUK,

WAARIN WIJ BEKEND GEMAAKT WORDEN MET EEN JONGELING
DIE HET JUK IN ZIJNE JEUGD DROEG EN BELANGRIJKE
ONTDEKKINGEN DEED.

Johan was bij den dood zijns vaders elf jaren oud. Terwijl ons van Gileh's overige kinderen niets bekend is, weten wij, dat het onderwijs zijns vaders diepen indruk op Johan gemaakt had. Uit alles wat ons van zijne jeugd bekend is, meenen wij te moeten opmaken, dat ook zijne moeder toen reeds overleden was. Johan was dus op zoo jeugdigen leeftijd reeds een wees, zonder vooruitzichten, zonder middel van bestaan. Hij moest de wijde wereld in.

De profeet Jeremias zegt in zijne Klaagliederen (III: 27): Het is goed voor eenen man, dat hij het juk in zijne jeugd draagt. Welnu, Johan heeft de waarheid hiervan ondervonden. Hij heeft een zwaar juk moeten torschen, en dat hij er niet onder bezweken is, maar zelfs een drager van het zachte juk van den Heere Jezus is geworden, heeft hij alleen te danken aan de voorbede en de opzoekende liefde diens algenoegzamen Zaligmakers.

Toen Johan de wijde wereld inging, werd hij eerst boerenknecht bij een verren bloedverwant. De arme knaap had hier zeer veel te verduren, vooral van de andere knechts, die zich aan allerlei baldadigheden en zonden schuldig maakten. O, ware hij maar hun voorbeeld gevolgd, zij zouden hem geen leed hebben gedaan, maar

nu de onnoozele Johan van hunne lichtzinnigheid een afschuw had, moest hij het steeds misgelden. 't Werd hun lust en hun leven hem voortdurend te bespotten, te tergen en kwalijk te behandelen. O, wat al tranen heeft de knaap hier doen vloeien! Daarvan kon zijn hooileger in den stal, waar hij 's nachts sliep, getuigen. Maar op dat schamele leger was hij toch veiliger dan in het gezelschap zijner onmatige en godslasterende makkers. Johan heeft er nooit berouw van gehad, dat hij met hen de paden der zonde niet bewandelde en liever Salomo's raad opvolgde: «Mijn zoon! indien de zondaars u aanlokken, bewillig niet!» (Spr. I: 10).

Dat was nu niet dank te weten aan zijn betere hart. Want ach, Johan had een hart als ieder ander mensch, een hart dat tot alle kwaad geneigd is. Dat bleek later. Hij schijnt het boerenbedrijf moede geworden te zijn; ten minste op negentienjarigen leeftijd vinden wij hem als leerling bij een kleermaker. Deze man was een ongodsdienstig en lichtzinnig mensch, die den jongeling door zijn slecht voorbeeld verleidde. Ach, Johan Gileh bewandelde eerlang de booze paden van zijn goddeloozen baas.

Maar de Opperherder zag het schaaap afdwalen en zou het terugbrengen. De jongeling had veel, wie weet hoeveel wel! vergeten van zijns vaders onderwijs; maar toch, zijn zondig leven gaf hem geen rust. De Heilige Geest twistte met hem, en sprak tot zijne ziel, en riep hem toe: «Breek met de zonde en leef voor God.» Hij wenschte nu wel evenals de verloren zoon op te staan en tot zijnen Vader te gaan, maar van den waren en eenigen weg tot God door Christus wist hij niets; hij spande zich dus in om goed te leven. Aan goede voornemens ontbrak het niet, maar, ach! hij ondervond, dat de uitvoering ervan hem onmogelijk was.

Nochtans, de Vader «trok» hem.

Op zekeren dag kwam hem een boek in handen, waarin het lijden en de dood van den Heere Jezus beschreven werd. Hij geraakte aan het lezen, en werd door het geheele verhaal, maar inzonderheid door het kruislijden van den Zaligmaker, en door eene prent, waarop dat afgebeeld stond, zóo geroerd, dat hij zijne tranen niet kon bedwingen. 't Was, of tot hem gezegd werd: «Zie eens, Johan Gileh! wat de Heere Jezus voor u heeft geleden; en gij hebt Hem niet liefgehad; gij hebt zelfs niet aan Hem gedacht, maar gij hebt Hem door uwe zonden smart aangedaan.»

Deze gedachte vatte post in Gileh's ziel. Nacht noch dag vond hij rust. In zijne onrust vroeg hij raad aan menschen, die, naar zijn oordeel, meer kennis hadden dan hij. Onder anderen raadpleegde hij een neef, die bijzonder aan de Roomsche plechtigheden gehecht was. Maar ach, die neef was zelf blind: hoe kon hij dan den blinde leiden? Hij noemde dan ook al die zwaarmoedige gedachten van Gileh kortaf verzoeking des duivels, en gaf hem den raad een pelgrimstocht naar Moravië te ondernemen, waar hij zijne zielsrust wel terug zou bekomen. Gij lacht misschien met dien raad, en zegt: die reis kon Gileh gerust nalaten; want zij zou hem toch niet helpen. Bedenkt echter wel, lezers, dat, als de zonden ons drukken, en wij met vollen ernst naar vrede der ziel uitzien en de ware bron des vredes niet kennen, wij, o zoo gaarne! de toevlucht nemen tot de gebroken bakken, die geen water houden. Zoo deed ook Gileh. Hij gaf gehoor aan zijn blinden gids en ging met hem den pelgrimstocht doen.

Met de angstigste nauwgezetheid nam hij al de hem voorgeschreven regelen waar; want het niet nakomen van een enkel voorschrift kon hem immers den zoo vurig gewenschten vrede doen blijven derven. Zelfs werd hij lid

van eene geestelijke broederschap te Brünn, wat hem ook al tot zijn zieleheil aangeraden was. Maar al die inspanning, al die vrome ijver baatte hem niets. Met nog meer onrust dan ooit keerde hij van zijne reis terug en hervatte hij zijn werk als kleermaker.

't Was in dat land, gelijk ook in ons land nog op sommige afgelegene dorpen, gebruikelijk, dat de kleermakers bij de menschen aan huis kwamen werken onder genot van den kost en van een klein daggeld. Gileh werd door zijn baas nu bij dezen, dan bij genen gezonden. Zoo bracht hij ook, kort na zijn terugkeer van de reis naar Moravië, verscheidene dagen door onder het dak van een man, wiens verstand verlicht was, niet slechts door kennis van de Evangeliewaarheid, maar ook door de kracht der genade in zijn hart. Deze, door den Heiligen Geest onderwezen man, behoorde tot het kleine kuddeke van verborgen geloovigen, die nooit de knieën voor Baäl gebogen hadden. 't Was geen toeval, dat Gileh bij dien man kwam. In 't bestuur des Heeren is voor toeval geen plaats. Alles geschiedt naar den vasten raad des Heeren. Gileh was zoo vervuld met alles, wat hij op reis naar Moravië gedaan had, dat hij aanhoudend met dien man over zijne ontmoetingen sprak. Maar al sprekende gaf hij onopzettelijk zijnen hoorder een blik in zijn gemoedstoestand. De man zag duidelijk in, dat er bij Gileh ware zondaarsbehoefte was opgewekt, begon daarover met hem te spreken, en — Gileh stortte zijn hart vertrouwelijk aan zijn nieuwen vriend uit.

De bejaarde moeder van den huisbaas luisterde met de grootste belangstelling naar de gesprekken tusschen haren zoon en Gileh, en voegde er nog een woordje bij. Onder anderen vertelde zij met tranen, hoe, sedert de discipelen van Christus in Bohemen vervolgd en verbannen waren,

zij en hare geloofsgenooten in een gewoon huis in 'tgeheim waren bijeengekomen om te zamen te lezen en te bidden; hoe, toen dit ontdekt was, en zij het huis hadden moeten verlaten, de vergadering buiten het dorp in 'topen veld gehouden was geworden, totdat hun eindelijk het samenkomen geheel en al belet werd en hunne Bijbels en godsdienstige boeken hun, zooveel mogelijk, door de Priesters ontnomen waren.

Dit eenvoudige verhaal trof Gileh zeer. Het bracht hem 't een en ander uit de ouderlijke woning in de gedachten. Zoo herinnerde hij zich thans o. a., hoeveel prijs zijn overleden vader op zijn boeken stelde en met hoeveel behoedzaamheid hij gewoon was die te lezen. «O,» dacht hij, «had ik die boeken in mijn bezit! Vader putte er troost uit; vader had den Bijbel nog op zijn sterfbed. Wie heeft de boeken meêgenomen? Als ik het mij goed herinner, heeft mijn oom, mijn moeders broeder, ze in bezit. Ik moest hem eens een briefje schrijven; dan stuurt hij ze mij misschien.» Zoo gezegd, zoo gedaan. Hij schreef zijn oom een vriendelijk briefje, met verzoek hem de boeken zijns vaders terug te geven. De oom ontstelde een weinig, toen hij dit briefje las. «Mijn neef heeft pas een pelgrimstocht gedaan,» dacht hij, «wie weet, wat de priester hem met betrekking tot deze boeken bevolen heeft! Zend ik ze niet, dan kon 'twel eens niet goed met mij afloopen.» Hij oordeelde het dus voorzichtig aan 'tverzoek zijns neefs te voldoen en zond dus de boeken aan Gileh.

Wonderlijk zijn toch de wegen des Heeren! Ja waarlijk, dengenen, die God liefhebben, moeten alle dingen medewerken ten goede, namelijk dengenen, die naar Zijn voornemen geroepen zijn.

DERDE HOOFDSTUK ,

WAARIN WIJ VERNEMEN, DAT DE JONGELING NAAR 'T WATER
DES LEVENS DORST EN EENE NIEUWE REIS ONDER-
NEEMT OM VREDE TE VINDEN.

Nauwelijks waren de boeken in Gileh's bezit, of hij begon ze met den grootsten ijver te onderzoeken.

Bij dit onderzoek dacht hij meer dan ooit aan zijn vader. Diens beeld trad thans met de grootste helderheid voor zijn geest, en menig woord, dat hij uit dien dierbaren mond zich had hooren toespreken, herinnerde hij zich levendig. Hoe hij echter ook zocht, de Bijbel was onder de boeken niet. Hij kon niet anders denken, of dat Boek der boeken was den oom ontnomen en sedert lang eene prooi der vlammen geworden.

Gelukkig waren de hem toegezonden boeken op Gods Woord gegrond, en bracht het aandachtig en ernstig onderzoek ervan den heilbegeerigen jongeling tot de volle overtuiging, dat zijn pelgrimstocht en al de hem voorgeschreven regelen, die hij op zijne reis en na zijne terugkomst waargenomen had, van nul en geener waarde waren. Hij verscheurde dan ook zijne heiligen-prenten, verbrandde de liederen, die hij bij de processies gezongen had, en vernietigde zijn bewijs van lid der geestelijke broederschap.

De dageraad was dan nu in Gileh's gemoed aangebroken. Doch de Bijbel kan alleen de ware «lamp voor

onzen voet» en het beste «licht voor ons pad» zijn, en — Gileh had geen Bijbel. De afgeleide beekjes schonken hem zulk een heerlijken drank, dat hij een onwederstaanbaar verlangen kreeg, om uit den oorspronkelijken vollen stroom zijn ziele dorst te lesschen! Doch hoe hiertoe te komen? Hoe in 't bezit van een Bijbel te geraken? Ach, in Bohemen waren slechts weinig Bijbels aan de vlammen ontkomen, en die weinige — zij werden als aller kostbaarste kleinooden door hunne bezitters bewaard en verborgen gehouden.

Nochtans nam Gileh door 't verdere onderzoek zijner boeken toe in kennis der waarheid. Dat bleef geen geheim voor degenen, die van eenerlei zin en eenerlei gevoelen met hem waren. Het was hun niet slechts eene behoefte, maar ook een lust den jongeling met liefdevollen, christelijken raad bij te staan, en een der broederen leende hem eindelijk een Bijbel en een Psalmboek, maar — voor enkele dagen slechts.

Wij, die in onze dagen zoo gemakkelijk deze boeken in eigendom kunnen bekomen, kunnen ons onmogelijk de vreugde voorstellen, welke Gileh's hart vervulde, toen hij dien Bijbel en dat Psalmboek te leen had. Hij sprong van blijdschap op! Al zijn vrijen tijd besteedde hij aan het overschrijven van een dertigtal berijmde Psalmen, en geheele nachten bracht hij door met het lezen en bepeinzen van Gods Woord, waarnaar zijne ziel dorstte.

De Heere zegende dit onderzoek op bijzondere wijze. De eerste vrucht ervan was, dat Gileh zijnen zondigen toestand leerde kennen. Hij zag in, dat hij in zichzelf een verloren zondaar voor God was. Dat kostte hem tranen en zuchten: verbroken en verslagen werd zijn hart; maar daarbij bleef het vooralsnog. Zijne zonden waren hem niet kwijtgescholden; maar drukten hem nog:

hij kon dus nog geen vrede of blijdschap genieten. Wel werd ook hem in datzelfde Woord volkomene schuldvergiftiging om niet in Jezus Christus, den eenigen Middelaar, aangeboden, maar hij kon dat van Godswege welgemeende aanbod zich niet toeëigenen; hij durfde niet gelooven, dat dit aanbod ook voor hem was, of eigenlijk, hij zag op zijne zonden en zijn verloren toestand en niet op het Lam Gods, dat de zonden der wereld wegdraagt.

Toch haakte zijn ziel naar vrede, en hoopte hij dien onder ware christenen te vinden. Daarom wenschte hij te weten, of niet ergens in de wereld menschen gevonden werden, die hun leven geheel naar de voorschriften des Bijbels hadden ingericht. O, kon hij zulke menschen vinden, hij zou wel alles willen verlaten, en bij de zoodanigen willen verkeeren, al had hij slechts water en brood tot zijn deel.

Hij deelde dien wensch aan zijne vrienden mede, en ja, zij konden zijne vragen beantwoorden. Te Gerlachsheim in Saksen waren, zeiden zij, zulke menschen, als hij zocht; nog niet heel lang geleden was een gezin uit het dorp derwaarts verhuisd, en binnen kort zou een der broeders, die aldaar woonden, hen komen bezoeken. Nauwelijks had Gileh dit bericht vernomen, of hij vatte het vaste voornemen op, dat hij dien broeder op diens terugreis zou vergezellen.

Maar Gileh moest op de komst diens broeders wachten; en wachten is pijnlijk, vooral wanneer, zooals hier plaats had, de wachttijd vrij lang is en wij ons van de vervulling onzer wenschen onnoemelijk veel geluk voorstellen. Daarbij kwam, dat de verandering, die bij Gileh had plaats gegrepen, voor zijn Roomsche burenen niet verborgen bleef, zoodat zij hem, den nog kort geleden zoo vromen bedevaartganger, nauwlettend gadesloegen. Het ontbrak weldra

niet aan beschuldigingen van ketterij en men begon hem zelfs met de gevangenis te dreigen.

Juist in den tijd, dat zulk gemompel vernomen werd, kwam de lang verwachte vriend en gids aan. Nu was er natuurlijk geen tijd te verliezen en op den 8sten September 1732 verliet Gileh het dorp bij het vallen van den avond. Hij had niets anders bij zich dan een pakje kleederen.

Met zijn leidsman sloeg hij den weg in, die naar Opper-Lauzitz leidde, en vier dagen later kwamen zij in welstand te Gerlachsheim aan.

VIERDE HOOFDSTUK,

WAARIN WIJ ZIEN, HOE DE JONGELING WAREN VREDE VOND
EN, TERWIJL HIJ ANDEREN WILDE GAAN VERLOSSEN,
ZELF IN DE GEVANGENIS KWAM.

Gerlachsheim was een der vele plaatsen in Saksen en Pruisen, die tot een veilig toevluchtsoord strekten voor de Bohemers, welke om des gewetens wille hun land verlaten hadden.

Reeds hadden zich velen aldaar gevestigd en was er eene gemeente van Boheemsche Protestanten ontstaan, onder de leiding van den uitnemenden leeraar Augustinus Schulze.

Deze godvruchtige man was een getrouw herder zijner kudde, en een krachtig prediker van Christus den Gekruisigde. Hij stelde zich niet tevreden met goedkeuring, zonder meer, van de zuivere prediking des Evangelies, maar hij wees zijnen gemeenteleden voortdurend op de noodzakelijkheid van vernieuwing des harten.

«Uw Christendom is mij geen duit waard,» placht hij te zeggen, «zoo gij niet, ieder persoonlijk, innig verbonden zijt aan den Heere Jezus Christus.»

Hij was zoo eenvoudig en nederig, dat hij de berisping van een kind met dankbaarheid zou hebben ontvangen; en hij wekte de mannelijke en vrouwelijke leden zijner gemeente gedurig op, hem gulweg alles te zeggen, wat zij in hem afkeurden, opdat hij het mocht veranderen.

In eene gemeente als die van Gerlachsheim, die de smaadheid van Christus boven alle wereldsche voordeelen verkozen had, die om den naam en de zaak van Christus vrijwillig in ballingschap gegaan was, en die thans de leiding en het onderwijs in den weg der zaligheid van zulk een getrouw en beslist leeraar en herder genoot — mocht men veel leven en kracht verwachten. En in die verwachting werd men niet teleurgesteld. Landgenooten, die zich derwaarts begaven, om den weg tot schuldvergifenis en zielevrede te leeren kennen, werden er op de hartelijkste wijze ontvangen. En de prediking des leeraars en het voorbeeld der gemeenteleden verkondigden zoo luide en krachtig wat de vrije genade van Christus is en vermag, dat onze oprechte en klein van zichzelf denkende Gileh niet lang door zijne twijfelingen geslingerd werd. Had hij tot dusver menige poging aangewend om zelf zijnen vrede te bewerken — iets dat bij aanvankelijk bekeerden niet zelden wordt aangetroffen — hier leerde hij, onder de genadige leiding des H. Geestes, Christus aannemen tot zijn volkomen Zaligmaker; hier ontving hij vergiffenis van al zijne schuld en vrede der ziel als vrucht van 's Heilands dierbare offerande, en het geloof in Hem als zijn Koning, Priester en Profeet deed hem weldra met een blij gemoed de lofzangen mede aanheffen, die voortdurend in den gelukkigen Christelijken Broederkring te Gerlachsheim weêrklonken.

Zoo kon Gileh dan nu getuigen: «De snoeren zijn mij in liefelijke plaatsen gevallen. Ja, eene schoone erfenis is mij geworden (Ps. 16: 6).» Nu zag hij te meer in, hoe dwaas zijn pelgrimstocht naar Brunn was geweest, en dankte hij uit de volheid des harten den Heere, die den tocht naar Gerlachsheim met zulk een heerlijken uitslag bekroond had.

Maar Gileh was niet iemand, die zich bij het genot zijner voorrechten rustig kon neêrvlijen. Een waarlijk bekeerd man, als hij, moest, gelijk Andreas van ouds, de vurige begeerte koesteren zijnen broeder op te zoeken, en hem de blijde tijding mede te deelen, dat hij den Messias gevonden had. In zulk eene stemming bevond Gileh zich dan ook; en daarom kon hij niet rusten, vóór hij het heugelijke nieuws aan zijne broederen naar het vleesch, d. i. aan zijne geliefde landgenooten en vrienden in Bohemen had bekend gemaakt. Hij besloot daartoe eene reis naar zijn geboorteland te ondernemen.

Hij wist wel, dat zij, die pogingen deden om belijders van de Roomschen godsdienst hunne kerk en hun vaderland te doen verlaten, de zwaarste straffen te verwachten hadden, en hij dus zoowel zijne vrijheid als zijn leven op het spel zette, maar hij «overrekende de kosten,» voelde zich door liefde tot zijne broederen innig gedrongen, droeg zich biddende aan den Heere op en — begaf zich op reis.

Gods goede hand geleidde hem, zoodat hij zijne reis in veiligheid volbracht en heerlijk gezegend zag. Verscheidene zijner vrienden en verwanten verklaarden zich bereid alles te verlaten en naar Gerlachsheim te vertrekken. Twintig landverhuizers besloten de reis te ondernemen. Veiligheidshalve verdeelden zij zich in twee afzonderlijke partijen, waarvan de eene met Gileh zouden gaan, en de andere zijne terugkomst zouden afwachten.

Het kleine gezelschap reisde bij nacht over onbezochte wegen, en verborg zich des daags in de geheimste schuilhoeken der bergen en bosschen. Zij waren zoo bevreesd voor ontdekking, dat zij geen vuur aanstaken om spijzen te koken; en zij konden slechts hun honger stillen, wanneer zij het voorrecht hadden, ergens in de woning van een

broeder in 't geloof te komen. De arme vluchtelingen bereikten eindelijk de plaats hunner bestemming in veiligheid.

Maar in Bohemen waren nog anderen achtergebleven, die evenzeer naar Gerlachsheim wenschten te gaan. Welnu, de onvermoeide Gileh begaf zich, kort na zijne aankomst, opnieuw op weg om ook hen te halen. De zending, die hij op zich nam, bleef, als altijd, hoogst gevaarlijk; doch de liefde Gods deed Gileh alle gevaren trotseeren.

Op zijne tweede reis was Gileh vergezeld door twee vrienden uit Gerlachsheim en een man uit Hemersdorff, die hem onbekend was. Om dezen laatsten te believen, stemde hij er in toe, de richting der reis een weinig te veranderen. Later bleek, dat juist deze verandering hem in de nabijheid der stad Leutomischl gebracht had. Zij waren toen zoo vermoeid, dat zij een weinig wenschten te rusten. Het losse gras op een pas afgemaaid hooiveld lokte hen uit zich daar neder te vlijen en — weldra vielen zij in een vasten slaap.

Gileh's rust werd echter door een vreemden droom verstoord. 't Was hem, of hij den koster en den Jezuïetischen priester van Leutomischl op zich aan zag komen: om hem te vatten en naar de gevangenis te voeren, en op hetzelfde oogenblik voelde hij zich hevig bij den arm schudden. Hij vloog op, keek in 't rond, doch zag niemand. Toch was 't hem, of een stem van binnen tot hem zeide: «Verlaat onmiddellijk deze plaats; en begeef u op de vlucht, zonder een oogenblik tijds te verliezen.»

Hij wekte zijnen makker en vertelde hem zijnen droom; maar dezen beviel het niet, dat hij gewekt werd, en hij verklaarde, dat hij in droomen niet geloofde, en slapen moest. Helaas, Gileh werd door deze woorden maar al te licht overgehaald, om verder geen acht te slaan op de inwendige stem; hoewel hij aan al zijne leden beefde,

legde ook hij zich weêr ter ruste neder. 't Was tot zijn ongeluk; want juist toen hij in slaap viel, werd hij door de aankomst van vreemdelingen gewekt: het waren juist de personen, die hij in den droom gezien had — de Jezuïet en de koster — die de reizigers ontdekt hadden en hen nu kwamen gevangen nemen.

't Was een oogenblik van bitter berouw voor Gileh. Hij gevoelde, dat hij eene waarschuwing, die de Heere God hem zoo genadig toegezonden had, moedwillig in den wind had geslagen. O, wat deed hij zich bittere verwijten! En wat al lijden in ziel en lichaam zou hem nu wellicht wachten! Als hij daaraan dacht, beefde hij, en in zijn angst vroeg hij zichzelf af, of hij inderdaad getrouw zou blijven aan de waarheid, en aan den Zalig-maker, dien hij aangenomen had, dan of hij door vrees en foltering tot verloochening zou worden gebracht.

Maar de Heere, die de Zijnen gadeslaat, verliet ook thans Zijnen bedroefden en beproefden dienstknecht niet.

Terwijl Gileh de zoo even genoemde vragen overpeinsde, deed de Heere hem de waarde van 't Evangelie der vrije genade Gods met groote helderheid inzien, en schonk Hij hem de zalige verzekerdheid in het hart, dat hij in staat gesteld zou worden liever alles te lijden dan zijnen Zalig-maker te verloochenen.

De Heer laat de Zijnen geen weezen,
 Hij kent en Hij regelt hun lot;
 Zijn vriendschap ontheft hen van vreezen,
 Ofschoon hen de wereld bespot.
 Zijn Geest zendt Hij uit ter verkwikking;
 Zijn Woord is een lamp voor hun voet;
 En door Zijn getrouwe beschikking
 vertroost Zijn belofte 't gemoed.

VIJFDE HOOFDSTUK,

WAARUIT WIJ ZIEN, DAT DES HEEREN KINDEREN OOK IN
DE GEVANGENIS DOOR ISRAËLS WACHTER WORDEN
BEWAAKT EN VERTROOST.

Wie op den 30sten Mei 1732; des morgens te tien ure, zich bij het kasteel van Leutomischl bevond, heeft kunnen zien, dat twee mannen, gebonden en door eene sterke wacht van boeren begeleid, binnen dat gebouw werden gebracht.

Niet voor de eerste maal zagen de bewoners van dat stadje zoo iets; en niet voor de eerste maal ontvingen die donkere kerkgewelven vluchtelingen tot bewoners. Landverhuizing om des gewetens wille had telkens plaats, en de Geestelijkheid, als naar gewoonte door den wereldlijken arm bijgestaan, overviel voortdurend huisgezinnen, die van ketterij verdacht waren.

Toen Gileh zich alleen in zijn kerker bevond, met ketenen aan de handen, en de voeten in het blok, werd hij door de grootste moedeloosheid aangegrepen. De moed, die hem op weg naar de gevangenis bezielde, was in dit oogenblik geweken, bij het zekere vooruitzicht van een langdurig verblijf binnen de kerkmuren en de waarschijnlijkheid van een verschrikkelijken dood.

Gedurende twee dagen en twee nachten werd hem niet het minste eten of drinken gebracht. Het scheen, of zijn vijanden het voornemen hadden hem van honger te doen

omkomen. Hoe wreed! 't Is dan ook niet te verwonderen, dat hij op den derden dag uiterst zwak was. Maar gelukkig ontving zijne ziel kracht van Boven. Hij had tot den Heere geroepen, en om vergiffenis van al zijne zonden gesmeekt; en Hij, die gezegd heeft: «Roep Mij aan in den dag der benauwdheid, en Ik zal u uithelpen,» stelde Zijn lijdend kind in staat, om zich in volkomen geloofsvertrouwen aan zijn hemelschen Vader over te geven.

De handelwijze zijner vijanden had echter niet ten doel om hem den hongerdood te doen sterven, maar om door langdurig vasten zijn moed en zijne beslistheid te breken, en dit doel werd bereikt door eene daad van duivelsche boosheid. Toen namelijk die drie dagen vastens om waren, kwam de cipier de gevangenis binnen, vroeg spottend, of zijn gevangene niet eenigen eetlust had en bood hem tegelijk een groot stuk brood, zoo heet uit den oven, aan. De arme van honger uitgeputte gevangene liet zich dit natuurlijk niet tweemaal vragen, maar greep het brood met beide handen en verslond het met gretigheid, maar het gevolg van die ongezone spijs na zulk een lang vasten was vreeselijke pijn en kramp. Den volgenden dag was hij zoo zwak, dat men — niet zonder reden — voor krenking zijner verstandelijke vermogens begon te vreezen. In dezen toestand werd hij vóór de rechters gebracht, om zijn eerste verhoor te ondergaan. De Heere bewaarde zijnen geest en schonk hem hulp en ondersteuning. Hij bevestigde ook aan hem het woord: «Mijne kracht wordt in zwakheid volbracht,» zoodat hij al de vragen, die men hem deed, met vrijmoedigheid beantwoordde, zijn geloof beleed met de woorden van de «Twaalf artikelen» en tegelijk al de dwalingen bestreed, waartoe men hem zocht over te halen. Na hem een vloed van scheldwoorden en verwenschingen te hebben toegevoegd, werd hij naar den

kerker teruggeleid. Maar nog denzelfden avond werd hij tot een nieuw verhoor geroepen. Zijne rechters hadden twee getuigen uit zijne geboorteplaats laten komen, en dezen verklaarden niet slechts, dat hij een aantal personen uit het land geleid had, maar brachten ook allerlei valsche beschuldigingen tegen hem in. Tevergeefs betuigde Gileh zijne onschuld tegenover de laatste beweringen. Hij werd met scheldwoorden overladen en zoodanig naar ziel en lichaam aangetast, dat hij in bezwijming viel. Hem werd een opwekkend en versterkend middel toegediend, en nauwelijks was Gileh weêr bijgekomen, of de rechter gebod hem op barschen toon de geheele waarheid te zeggen. De antwoorden, die Gileh thans gaf, voldeden niet, en de gevangene werd veroordeeld tot vijftig zweepslagen, die hem dan ook onmiddellijk door een soldaat werden toegediend.

Den volgenden dag werd Gileh naar het stadhuis gebracht en aldaar door den Raad ondervraagd. Men vroeg hem, of hij ook reden tot klagen over de Regeering had, en om welke oorzaak hij het land had verlaten.

Gileh antwoordde, dat hij noch over den Graaf, zijnen heer, noch over den Keizer te klagen had, en dat hij gaarne hun onderdaan wilde blijven, indien hij slechts vrijheid had om overeenkomstig zijn geloof en naar de uitspraak zijns gewetens te leven. Men deed nu alle moeite, om hem te bewijzen, dat zijn geloof een dwaal geloof was; maar al hun spreken was natuurlijk vruchteloos.

Hierna ondervroegen zij hem omtrent eenen brief, dien zij hadden onderschept, en dien hij aan een ouden makker geschreven had. In dien brief had hij den wensch te kennen gegeven, dat zijn vriend denzelfden gemoedsvrede genieten mocht, dien hij smaakte. Men vroeg hem den brief voor te lezen, en vroeg hem, of hij nog zoo dacht.

Hij antwoordde hierop bevestigend en zeide, dat hij aan zijne overtuiging getrouw hoopte te blijven!

«Een mooie predikheer!» riep men spottend; «hij kan nog niet eens een brief zonder fouten schrijven!» En nu volgde een stroom van scheldwoorden. Maar te midden van dit alles viel het oog des gevangenen op drie van zijne twaalf rechters; het trok zijne opmerkzaamheid, dat die drie met de anderen niet instemden, en hem met medelijdende blikken aanzagen, als om te toonen, dat zij in 't geheim van één gevoelen met hem waren.

Eenige dagen later gebeurde er iets, dat Gileh's toestand nog verergerde. Zijne twee makkers uit Gerlachsheim, die, zooals de lezers zich herinneren, ter meerdere veiligheid een anderen weg dan hij ingeslagen hadden, werden, terwijl zij op de terugreis eenige landverhuizers geleidden, gegrepen en in hetzelfde kasteel opgesloten. Gileh ontving geduchte verwijten, omdat hij die mannen niet aangeklaagd had, en het scheelde maar weinig, of hem waren een honderd stokslagen toebedeeld, maar de Jezuetische priester, die juist tegenwoordig was, verklaarde, dat de gevangene veel te zwak voor die kastijding was. Men deed hem nu geen leed en liet hem naar de gevangenis terugleiden.

Nog eenmaal moest hij op het stadhuis verschijnen, waar men een halven dag lang alles aanwendde om hem tot herroeping te bewegen; maar de Heere ondersteunde hem zoozeer, dat noch redeneeringen, noch dreigingen eenigen invloed op hem hadden. Met kalmte bleef hij verklaren, dat hij door niets anders wenschte zalig te worden, dan door de verdiensten van Jezus Christus.

Niet lang na deze gebeurtenis kwam er voor Gileh eenige verademing. Een groot getal personen, verdacht van

ketterij en van lust om het land te verlaten, werden gevat en in den kerker geworpen. Daardoor werd de aandacht der rechters van Gileh afgetrokken, en werd deze voor eenigen tijd in rust gelaten. 't Was een gezegende tijd voor hem! Door 's Heeren genade bracht hij dien in ernstige overdenkingen door; hij ging zijn gehouden gedrag na, legde zijn geheele hart aan zijnen Zaligmaker open en ontving uit de hemelsche schatkamers de rijkste vertroosting. Hij genoot dikwijls zulk een liefelijk gevoel van de tegenwoordigheid zijns onzichtbaren Vriends, dat zijn hart overvloedde van blijdschap en hij, gelijk de apostel te Filippi, zijn kerker deed weerklinken van lof- en dankliederen.

Maar op dezen «tijd van verkwikking» zou weldra een tijd van felle beproeving volgen. 't Eerst werd zijne rust verbroken door de treurige tijding, dat de keurvorst van Saksen al de Boheemsche vluchtelingen uit zijn land terug zou zenden. 't Bericht was valsch; maar Gileh geloofde het en was van droefheid zoo overstelpt, dat hij drie dagen achtereen niets anders deed dan schreien en volstrekt niet slapen kon.

Daarna kwam een andere Jobsbode. Zijn vriend Ostry was zijn medegevangene, maar in eene afzonderlijke cel. Gileh wist, dat hij dagelijks door twee priesters bezocht werd, die uren achtereen met hem redetwistten zonder zijn geloof aan 't wankelen te kunnen brengen of hem naar de Moederkerk terug te kunnen voeren.

Op zekeren dag kwam een dier priesters aan Gileh mededeelen, dat Ostry tot Rome's kerk teruggekeerd was, en ook hij niets beters doen kon, dan het voorbeeld zijns vriends te volgen. Gileh, die zijnen vriend innig liefhad, en in geloofskracht voor hem meende te moeten onderdoen, werd door het bericht des priesters zeer ontmoedigd.

't Bericht was valsch, want de priesters hadden Ostry aan den heer zijner woonplaats teruggezonden, omdat zij er aan wanhoopten ooit eenigen invloed op hem te kunnen uitoefenen. Maar daar wist Gileh niets van: Gileh geloofde dus wat hem verteld was. Daarmede wonnen de priesters echter niets; want de Heere maakte hunne listen te schande, door Gileh's zuchtingen om hulp ontfermend te verhooren, zoodat hij, opnieuw getroost en gesterkt, Hem wenschte getrouw te zijn tot in den dood. Wel had hij nieuwe versterking noodig; want nieuwe beproevingen waren in aantocht, gelijk gij nader zult vernemen.

ZESDE HOOFDSTUK,

DAT ONS EEN BLIK DOET SLAAN IN DE GODDELOOSHEID DER
MENSCHEN, DE LISTEN DES SATANS EN DE TROUW VAN
HEM, DIE STERKER IS DAN DE STERKE.

De Heere Jezus zeide eens tot zijnen jonger Simon Petrus: «Zie, de satan heeft zeer begeerd u te ziften, gelijk de tarwe; maar ik heb voor u gebeden, dat uw geloof niet ophoude.» Aan die voorbede had Petrus het te danken, dat hij, na de verloochening, tot berouwvolle schuldbelijdenis kwam en zijnen Heiland weêr vrijmoedig mocht belijden.

Ook Gileh heeft de kracht dier voorbede ervaren.

Nadat hij reeds zeven maanden in de gevangenis had doorgebracht, viel de strenge Boheemsche winter in. Ook in den killen kerker deed die winter zich gevoelen. Ach, Gileh's kleederen waren gescheurd en konden hem niet tegen de koude beschutten; het brood en het water — ander voedsel kreeg hij niet — waren dikwijls hard bevroren.

Zijn lijden was dus groot; maar zoolang hij zich enkel op den Zaligmaker verliet, zag hij zich door de kracht, die hem van Boven geschonken werd, zoodanig ondersteund, dat hij moed bleef behouden. Maar op zekeren dag waagde hij het op zijne eigene kracht te vertrouwen. Men had hem namelijk schimpend toegevoegd, dat hij zulk een

toestand onmogelijk lang kon volhouden, en hij had stout genoeg geantwoord, dat hij liever van koude zou sterven dan zijnen Heer verloochenen. Deze verklaring riekte naar vermetelheid, en hij moest dan ook eenigen tijd in diepe zwaarmoedigheid verkeeren. Hij bad wel ernstiglijk, en beleed zijne zonden wel aan den Heiland, maar voelde zich steeds verlaten, had onuitsprekelijke zielsangsten, en bracht de nachten door met weenen. 't Is tweemaal gebeurd, dat hij in drie dagen geen voedsel gebruikte. Hij leed aan ontstoken oogen, en de koude scheen hem door merg en been te dringen.

Terwijl hij in dit ziels- en lichaamslijden verkeerde, kwam de verzoeker, die altijd zijn voordeel met mensche-lijke zwakheid zoekt te doen, hem influisteren: «Maak een einde aan uw leven!» Maar de Heere ondersteunde hem, al gevoelde hij Zijne tegenwoordigheid ook niet. 't Was, of een stem van binnen — zou het niet de stem des Heeren geweest zijn? — tot hem zeide: «Doe u zelve geen kwaad! Ik ben lankmoedig over u; vertrouw slechts op Mij.» En hierop kon hij voor de eerste maal zijn hart vrijelijk voor zijn Zaligmaker uitstorten. Licht en vrede kwamen terug in zijne ziel. Zelfs zijn lichaams-toestand verbeterde; hij kon weder ruimer ademen en was weder in staat om te slapen.

Na Kersttijd werd hij naar een groot vertrek overgebracht, dat nu en dan verwarmd werd. Deze verandering scheen in het eerst eene groote verlichting te zijn, maar weldra betreurde hij zijne vroegere cel; want thans kreeg hij booswichten tot zijne metgezellen, wier godslasteringen en zedeloze gesprekken zijn gemoed meer smartten, dan de koude zijn lichaam had gedaan.

Bij zekere gelegenheid verkeerde hij in groot gevaar: er was hem soep gebracht, waarvan de geur reeds walging

wekte. Hij durfde er niet van proeven, en vermoedde, dat men hem had willen vergiftigen.

Eindelijk verscheen de lente, maar daarmee kwam nog geen vrijheid voor den armen gevangene. Ook de zomer ging voorbij, zonder dat er verandering kwam. In het begin van den herfst werd hij naar eene donkere, vochtige en dus ongezonde cel overgebracht. Die cel was zoo klein, dat hij er niet rechtop in kon staan, en altijd op zijn peluw van verrot stroo moest blijven zitten of liggen. Bovendien krioelde het er van allerlei ongedierte. Door rheumatiek, hevige koorts en felle krampen bezocht, en opnieuw in zielsangst verkeerende, riep hij sterk tot zijnen Zaligmaker. 't Was nu gelukkig uit met het steunen op eigen kracht; hij kon slechts uitroepen: «Heere, Gij weet, dat ik verloren ben, indien Gij mij niet ter hulpe snelt!» Zijne bede vond verhooring. Na een hevigen zielestrijd viel hij in een gerusten en versterkenden slaap: ontwakende, was alle koorts geweken, kon hij opnieuw zijn ledematen goed gebruiken en was hij helder en kalm van geest. Vrede en vreugde vervulden zijn gemoed en in blijde lofzangen deed hij weder zijne stem hooren.

De Heere wist wel, dat Gileh die versterking en beoediging noodig had, om de nieuwe beproevingen, die ophanden waren, te kunnen doorstaan. De vijanden, die hem zolang in rust gelaten hadden, kwamen weêr opdagen. De Jezuetische priester hernieuwde zijne aanklacht en Gileh moest voor den Bisschop van Choast verschijnen, die eerst schitterende beloften, en daarna dreiging en geweld gebruikte, om zijne standvastigheid aan 't wankelen te brengen. Maar door 's Heeren genade bleef hij voor vleitaal en dreiging doof.

Op zekerem avond trad een zijner rechters zijne cel binnen en vroeg hem: «Gileh, tot welke Belijdenis behoort gij?»

«Tot de Evangelische Belijdenis, mijnheer!» antwoorde de gevangene.

Hierop gaf de rechter hem zulk een fellen slag met den vuist op het hoofd, dat hij ter aarde viel en eenigen tijd bedwelmd bleef liggen. De goddelooze rechter bracht hem met stokslagen weêr bij, en vroeg hem toen, of hij Roomsch wilde worden?

«Ik wil mijnen Zaligmaker niet verloochenen!» was zijn eenig antwoord.

«Cipier!» zei de rechter, «geef dien vent dertig slagen met eene roede!»

De cipier haalde eene roede en stond gereed het bevel uit te voeren, toen de zwakheid des gevangenen hem zoo diep trof, dat hij tot den rechter zeide: «Mijnheer, ziet u wel, dat de man niet eens recht op kan staan?»

«Wel, laat hem de slagen dan liggende ontvangen!» bulderde de ontaarde rechter.

Gileh maakte zich gereed tot het ondergaan der geeseling, en knielde neêr om zich in zijne volle lengte te kunnen nedervlijen; maar bad intusschen in stilte tot den Heere. Het lijden, dat hij pas ondergaan had, had hem machteloos gemaakt, en in kinderlijk vertrouwen zeide hij dit tot den Heere. «Gij ziet, o mijn Zaligmaker!» zoo zuchtte hij, «dat ik deze slagen niet doorstaan kan; ik zal er onder bezwijken.»

En — op hetzelfde oogenblik beval de rechter, dat deze kastijding tot den volgenden dag zou uitgesteld worden. Zoo werd Gileh's bede verhoord, terwijl hij nog sprak. Gedurende zeven opvolgende nachten kwam de goddelooze rechter zijne dreigingen vernieuwen, maar telkens zag hij zich teleurgesteld door de onverstoorbare kalmte en beslistheid van den gevangene, in wiens zwakheid 's Heeren kracht volbracht werd.

Ook menschen, van wien hij het niet verwacht had, zouden Gileh bemoedigen.

Toen hij op zekeren dag terugkwam van een verhoor, waarin hem de vreeselijkste bedreigingen gedaan waren, om, gelijk zij zeiden, zijne koppigheid te breken, volgde een der jongste advocaten hem, en fluisterde hem in 't oor: «Vrees niet! gij hebt geen kwaad gedaan; men wil u maar bang maken.»

Die woorden deden hem goed, en de eerstvolgende maal, dat hij weër voor den Raad moest verschijnen, verklaarde hij vrijmoedig, dat hij Bohemen had verlaten, om God te kunnen dienen naar de inspraak van zijn geweten, en dat hij besloten was het Evangelisch geloof getrouw te blijven, welke er ook de gevolgen van mochten zijn.

Kort daarna werd hij voor den bevelhebber van het kasteel geroepen, een man, van wiens heftig karakter hij dikwijls gehoord had. Bij dien slotvoogd bevond zich de Jezuïet, en beiden schenen het besluit te hebben genomen Gileh fel aan te vallen.

«Zijt gij Gileh van Luborg?» zoo begon de slotvoogd. En op Gileh's toestemmend antwoord vervolgde hij na eenig stilzwijgen: «Zoudt gij in uw geloof volharden, ook al zoudt gij met altoosdurende gevangenis, de galg of den brandstapel gestraft worden?»

Deze vraag werd driemalen plechtig en duidelijk gedaan, en tot driemalen antwoordde Gileh met onverschrokken moed: «Ja!»

«Ik kan niets meer met dezen man beginnen,» zeide hierop de Slotvoogd tot den Jezuïet. «In elk geval doet hij er goed aan, dat hij zegt wat hij denkt; anderen zeggen, dat zij zich aan de voorschriften der Kerk houden, en doen het toch niet.»

Met deze woorden liet hij den gevangene gaan, die over deze ongedachte uitkomst ten hoogste verblijd was, en tot zijne niet minder groote verwondering later zelfs eenige stoffelijke ondersteuning van den rechter ontving.

Zoo blijkt ook uit dit geval, dat, wanneer iemands wegen den Heere behagen, Hij onze vijanden zelfs tot vrienden maakt.

ZEVENDE HOOFDSTUK,

WAARIN DE EENE VERRASSING OP DE ANDERE VOLGT, EN
DE ARME ZWERVER TOT RUST KOMT.

Op zekeren morgen omstreeks Kerstmis, ontving Gileh bericht, dat hij in 't openbaar in den ban gedaan zou worden. Te acht ure werd hij naar de kerk geleid en midden in een kring van overheidspersonen en geestelijken geplaatst. De Jesuïet — dien wij reeds meer hebben ontmoet — trad vooruit, en zeide met luide stem, dat de hardnekkige en verblinde ketter voor aller oog uit de eenig ware kerk gebannen en der verdiensten en der tusschenkomst van de heiligen onwaardig verklaard zou worden. Hij gaf hem, zeide hij, aan de hel en aan den duivel over. En Gileh? Hij beval zich in stilte, naar lichaam en geest, aan zijnen Zaligmaker, en bleef kalm en bedaard te midden der bedreigingen, banvloeken en verachtelijke blikken van allen, die rondom hem stonden.

't Scheen, dat deze plechtigheid slechts voor den vorm plaats had; want na den afloop ervan begonnen de priesters weêr van de aanklacht tegen Gileh te spreken, en wel verre, dat zij, gelijk men verwacht zou hebben — niets meer van hem wilden weten, vermaanden zij den man, dien zij zoo even aan het verderf hadden overgegeven, om bij hen te biechten. Ja, met veel vertoon van vriendschap beloofden zij hem allerlei gunstbewijzen, indien hij zijne kettersche gevoelens maar wilde afzweren, en

verklaarden zij zijn geheim getrouw te bewaren, al moest hij zich zelfs van moord beschuldigen.

Gileh kon zich niet weêrhouden over deze hartelijkheid eens te glimlachen. «Och, heeren!» zeide hij «maakt u over mij maar niet ongerust; want ik gevoel er mij in 't geheel niet over bezwaard, dat uwe Kerk mij heeft uitgeworpen.

Den volgenden dag werd zijn vonnis uitgesproken: hij werd veroordeeld om, geketend, aan de publieke werken in de stad te arbeiden.

Al aanstonds werd hem bevolen het ijs in een regenbak aan stuk te hakken; maar hij kon nauwelijks de bijl opbeuren, zoozeer was hij door al zijn lijden verzwakt. Terwijl hij daar aan het werk was, was hij door eene menigte nieuwsgierigen omringd, van welke sommigen hem beschimpten en bespotten, maar anderen hem blijken van medelijden gaven.

Het werk, dat hem verder werd opgedragen, was: het schoonhouden der straten. Heel gemakkelijk ging dit niet; want zijne linkerhand bleef daarbij aan zijn rechtervoet gekluisterd; maar toch was hij blijde, dat hij in de vrije lucht was. Hij bemerkte heel spoedig, dat hij in krachten toenam. Wel was de arbeid op straat hem als misdadiger opgelegd, maar hij wenschte er het zittend verblijf binnen de doffe kerkmuren niet voor terug.

Soms werd hem gelast de binnenplaatsen van particuliere woningen te reinigen; daardoor kwam hij in aanraking met verscheidene menschen, die, of door vriendelijke woorden of door kleine geschenken en verkwikkingen, er veel toe bijdroegen om zijn toestand te verzachten.

Op deze wijze had hij bijna anderhalf jaar doorgebracht, toen hij op een morgen in het jaar 1735, terwijl hij in

zijn gewonen arbeid bezig was, verschrikte op 't gelui der brandklok: er was in Leutomischl een brand uitgebroken; dikke rookwolken verhieven zich en de geheele stad was in ontsteltenis.

In 't eerste oogenblik dacht Gileh er alleen aan, hoe hij het best anderen in dien nood zou kunnen helpen. Bemerkende, dat de vlammen het huis eener oude vrouw bedreigden, die gedurig hem de eene of andere vriendelijkheid bewezen had, haastte hij zich derwaarts. Hij vond zijne weldoenster ziek te bed, en smaakte de blijdschap haar, door de menigte heen, naar eene veilige plaats te geleiden.

Op zijne terugreis naar het tooneel der verwoesting vroeg een ander zijner kennissen, of hij diens koe naar buiten de stad wilde leiden. Gileh deed dit, en toen kwam voor het eerst de gedachte bij hem op, of hij van deze gelegenheid gebruik zou mogen maken, om te ontsnappen. Hij bond de koe aan een boom, legde er zich bij neder, en bad vurig, dat de Heere hem mocht toonen, wat hij behoorde te doen.

«Indien er tot aan den avond niemand mij komt opzoeken,» dacht hij, «wil ik het als eene aanwijzing beschouwen, dat ik ontvluchten mag.»

Hij lag stil en wachtte; deze en gene kwam voorbij, maar niemand sloeg acht op hem. 't Werd eindelijk geheel donker. Nu trachtte hij zijn ketting met twee groote steenen te verbreken en — was het geen wonder? — het gelukte hem. Toen hij zijne kluisters voelde afvallen, vloeiden tranen van vreugde langs zijne wangen. Hij wierp zich op de knieën om God te danken, en liep toen op het bosch aan. Den geheelen nacht stapte hij flink door het bosch, maar was eindelijk, wegens vermoeienis en honger, verplicht langzamer te gaan. Tegen den morgen

zag hij een huis. Hij trad de eenzaam gelegen woning binnen en bevond, dat het een herberg was. De herbergier en diens vrouw verschrikten op het zien van een man in wanordelijke kleeding, zonder jas of schoenen, en wiens haar en baard alle netheid misten. Gileh begon hun aanstonds het een en ander omtrent den hevigen brand in Leutomischl te vertellen, waardoor hij hunne aandacht van zijn persoon aftrok. Hij gebruikte eenige spijs en achtte het toen geraden het bosch weder verder in te gaan. Twee dagen lang liep hij voort, altijd op de grenzen aan.

Eindelijk bereikte hij de bergen der Saksische Schweiz, die hij moest overtrekken, om in Saksen te komen. Vermoeienis, honger en angst hadden hem zoo uitgeput, dat hij den steilen bergpas bijna niet kon beklimmen. Op twee stokken leunende kwam hij op den vierden dag zijner reis te middernacht, op de kruin des bergs; gelukkig vond hij er eene bron, waaraan hij zijnen dorst leschte. Daarop wierp hij zich op het zachte groene mos, dat den grond bedekte, en viel in een vasten slaap.

Plotseling werd hij met schrik wakker; 't was hem, of iemand hem wekte. Hij keek rond en zag twee wolven in zijne nabijheid! Hachelijk oogenblik! Alleen, zonder middelen van verdediging in het eenzame bosch zag hij de vurige oogen der verscheurende dieren in het duister op hem gericht. Hij beefde in ieder lid; maar hij hield zich doodstil, en smeekte zijnen Zaligmaker hem toch door Zijne almacht te bewaren. Zijn gebed werd op wonderbare wijze vertoond. De wolven schenen op het punt op hem toe te springen, toen 't scheen, of hunne achterpooten aan den grond genageld waren. De dieren bleven onbeweeglijk staan, schenen te overwegen, hoe zij hem het best zouden aanvallen, — en kwamen toch niet

nader. Gileh verdubbelde zijn gebed, en ziet! plotseling keerden de twee wolven zich om en vloden.

Wie kan zich de dankbare vreugde van onzen Gileh voorstellen? Vurig dankte hij zijn almachtigen Verlosser.

Versterkt en bemoedigd zette de arme reiziger zijn tocht voort; weldra overschreed hij de grens, en zes dagen, nadat hij Leutomischl verlaten had, kwam hij veilig en wel te Gerlachsheim, waar de Christelijke vrienden met blijdschap en dankzegging hem ontvingen en te zamen zongen:

De Herder behoedt zijne schapen;
 Hij weet, wat hun allen geschiedt;
 Een huurling kan vlieden of slapen,
 De Wachter van Israël niet.
 Het blijft aan geen drank hun ontbreken
 Op reis door de dorre woestijn;
 Uit steenrotsen roept hij hun beken,
 En honig uit slangenvenijn.
 Al dreigen de grootste gevaren,
 Al grijnzen de wolven hen aan,
 Hij zal Zijne kudde bewaren:
 Wat zou ook Zijn almacht weêrstaan?
 De Heer laat de Zijnen geen weezen;
 Hij leidt hen met wijsheid en kracht;
 Zij zien zich, van alles genezen,
 In 't Huis van den Vader gebracht.

De Boheemsche kolonie te Gerlachsheim heeft haar vreedzaam verblijf eerlang moeten verlaten. De Oostenrijksche regeering klaagde er namelijk bij die van Saksen over, dat voortdurend zoovelen harer onderdanen ontvangen werden in Saksen; en de Saksische regeering maakte zich over die klachten, die met dreigingen gepaard gingen, bang en gaven den landverhuizers te Gerlachsheim eene vingerwijzing om op vertrek bedacht te wezen.

Gelukkig stond Pruisen voor hen open. Zij reisden derwaarts. Eenigen vestigden zich te Berlijn en anderen te Rindorf in de nabijheid, waar zij gemeenten stichtten, gelijk die der Oude Broedergemeenten in Bohemen.

En Gileh? Hij voegde zich bij de Boheemsche gemeente in Berlijn, en arbeidde op dit nieuwe veld met allen ijver.

Vooraf wijdde hij zich aan 't onderwijs der jeugd, zooals hij reeds te Gerlachsheim gedaan had; en hiermede bracht hij het overige zijns levens in stilheid door.

Nooit betoonde hij wegens zijn vroeger lijden eenige zelfverheffing, maar steeds wandelde hij in ootmoed met God, als een zondaar, die volkomen vergiffenis ontvangen heeft en zich geheel op hem verlaat.

Op drie en zeventigjarigen leeftijd ontsliep hij, in vast vertrouwen op de algenoegzame verdiensten van zijnen Heer en Zaligmaker Jezus Christus.

I N H O U D.

	Bladz.
EERSTE HOOFDSTUK, waaruit wij zien, dat de Heere ook in Bohemen Zijne gemeente had, al zag de wereld er niets van. . .	5
TWEEDE HOOFDSTUK, waarin wij bekend gemaakt worden met een jongeling, die het juk in zijne jeugd droeg en belangrijke ontdekkingen deed	8
DERDE HOOFDSTUK, waarin wij vernemen, dat de jongeling naar het Water des levens dorstte en eene nieuwe reis ondernam om vrede te vinden	13
VIERDE HOOFDSTUK, dat ons meldt, hoe de jongeling vrede vond, en, terwijl hij anderen wilde gaan verlossen, zelf in de gevangenis kwam	17
VIJFDE HOOFDSTUK, waaruit wij zien, dat des Heeren kinderen ook in de gevangenis door Israëls Wachter worden bewaakt en vertroost	22
ZESDE HOOFDSTUK, dat ons een blik doet slaan in de goddeloosheid der menschen, in de list des satans en in de trouw van Hem, die sterker is dan de sterke	28
ZEVENDE HOOFDSTUK, waarin de eene verrassing op do andere volgt en de arme zwerver tot rust komt.	34

